

קונטרס

שבת שובה

שנאמרו על ידי

ב"ק אדמו"ר שליט"א

מהאלמין

הוצאה שני

*

ה'תשנ"ז

בלתי מוגה

הוצאת אור יחזקאל

ברוקלין, נוא יארק יע"א
שנת תשנ"ז לפ"ק

ספר

דברי תורה

לשבת שובה

- א -

- א -

במס' יומא (פ"ה ע"ב) איתא: עבירות שבין אדם למקום יוהכ"פ מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חבירו. דרש ר' אלעזר בן עזריי (אחרי טז, ל) מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חבירו.

ובגמ' להלן שם (פ"ז ע"א) מביא, דדוקא כשביזה את עצמו בעת שהולך אל חבירו לבקש ממנו מחילה, אז נגמרה כפרתו, וכמו רב שרצה שדוקא הטבח יבקש ממנו מחילה, והמתין לו רב כל היום עד שמת הטבח. נמצא, דבמה

(א) וז"ל שם: ר' ירמיי הוה ליי מילתא לרי אבא בהדי (רי אבא היי לו להתרעם על ר' ירמיי שחטא לו, רש"י), אזל (רי ירמיי) איתביב אדשא דרי אבא. בהדי דשדיא אמתיי מיא, מטא זרזיפי דמיא (טיפי שופכין שהיתה השפחה שופכת, רש"י) ארישא, אמר, עשאוני כאשפה, קרא אנפשיי (תהלים קיג, ז) מאשפות ירים אביון כו', עכ"ל.

(ב) וז"ל שם: רב הוה ליי מילתא בהדי ההוא טבחא (הטבח חטא ליי, רש"י), לא אתא [הטבח] לקמיי במעלי יומא דכפורי, אמר איהו [רב] איזיל אנא לפיוסי ליי [להטבח], פגע ביי רב הונא, אמר ליי [רב הונא לרב], להיכא קא אזיל מר, אמר ליי, לפיוסי לפלגיא, אמר, אזיל אבא (רבי, רש"י) למיקטל נפשא (עכשיו הוא מענישו למות, רש"י). אזל וקם עילווי, הוה

שמכניע את עצמו לבקש מחילה, בזה נגמרת כפרתו, אבל אם הלך רק לפייס את חברו ומחל לו חברו, בזה לא סגי שיגמור כפרתו.

וכן ראיתי בשם הגאון המפורסם רבי יצחק בלזר ז"ל, דמהגמי הנ"ל משמע, דדייקא כשמבזה את עצמו לבקש מחילה, דוקא אז נגמרת כפרתו, ואם לא ביזה את עצמו, אז אין כפרתו נשלמת.

ובשו"ע או"ח ה' יוהכ"פ (ריש סימן תר"ו) איתא, וז"ל: עבירות שבין אדם לחברו אין יוהכ"פ מכפר עד שיפייסנו, ואפי' לא הקניטו אלא בדברים צריך לפייסו. ואם אינו מתפייס בראשונה, יחזור וילך פעם שניי ושלישית [במין ריצוי אחר, שו"ע הרב שם, מב"ח ומג"א שם], ובכל פעם יקח עמו ג' אנשים. ואם אינו מתפייס בג' פעמים אינו זקוק לו (ומקורו מש"ס יומא שם).

- ב -

והדקדוקים בזה הענין רבים הם:

א) לשון המשנה ברורה שם הוא: **אע"פ שגם בשאר ימות השנה מחוייב לפייס למי שפשע כנגדו, מ"מ אם אין לו פנאי הוא ממתין לפייסו על יום אחר, אבל בעיוה"כ מחוייב לתקן הכל כדי שיטהר מכל עונותיו, כדכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם וגו', וכ"ש אם יש בידו מן הגזל ואונאה וכל דבר הנוגע בממון יראה לתקן, עכ"ל (ובשער הציון שם מציין מקורו למטה אפרים).**

[וכן הוא בשו"ע הרב שם (סעיף ח', מעט"ז), וז"ל: **אע"פ שבכל השנה ראוי לכל אדם לפייס תיכף למי שפשע כנגדו, מ"מ בעיוה"כ צריך ליזהר בזה ביותר כדי שיהי לב כל**

ייתיב [הטבת] וקא פלי רישא (משבר עצמות ראש של בהמה, רש"י), דלי עיני וחזי, אמר לי, אבא את זיל, לית לי מילתא בהדך, בהדי דקא פלי רישא אישתמיט גרמא ומחיי בקועי (בגרגרת, רש"י) וקטלי, עכ"ל.

ישראל שלם זה עם זה ולא יהא מקום לשטן לקטרג עליהם, עכ"ל].

משמע מדבריו, דלאו דוקא בערב יוהכ"פ צריך האדם לפייס את חבירו, כ"א גם בשאר ימות השנה, רק שבערב יוהכ"פ הוא הזמן הכי מאוחר ואינו יכול להמתין על יום אחר כ"א צריך לבקש אז מחילה מחבירו.

אבל מדברי השו"ע עצמו משמע, שקבעו לכתחילה יום זה, היינו ערב יוהכ"פ, ליום ריצוי ופיוס, וכל הסימן בשו"ע שם מיירי מדין פיוס וריצוי, וה"כותרת" לסימן זה היא: "שיפייס אדם חבירו בערב יוה"כ". דמזה משמע, דבערב יוהכ"פ דייקא הוא הזמן לבקשת מחילה וסליחה מחבירו [וכן בשו"ע הרב שם סעיף א' (מטור או"ח כאן): **לפיכך יתן כל אדם אל לבו בעיוה"כ לפייס לכל מי שפשע כנגדו**]. וצריך ביאור טעם הדברים.

(ב) מהו ההכרח לזה שלגמר כפרתו צריך האדם לבזות את עצמו דייקא?

(ג) אם אינו יכול לבזות את עצמו, כגון שחבירו שפשע כנגדו הוא שוטה וכדומה, האם מפני זה שאינו מבזה את עצמו לא תהי' לו כפרה גמורה, בתמיה?

- ג -

ונראה ליישב, דהנה מנהג ישראל תורה היא, שעומדים ודורשים בשבת הלזו, שבת שובה, בעניני תשובה בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, ומעוררים את השומעים לתקן כל מה שעיוותו במשך השנה.

וצריך ביאור טעם הדבר, דהרי בימים הללו, עשרת ימי תשובה, הנה כל מי שיש לו מוח בקדקדו עושה תשובה, וא"כ למה קבעו בזמן הזה, ימים מועטים לפני יוהכ"פ, לדרוש בעניני תשובה. דבשלמא בתחילת חודש אלול, אז רוצים לעורר את הלבבות לתשובה, אבל עכשיו, כמה ימים לפני יוהכ"פ שבו נחתם גזר-דינו של האדם, מי לא יתעורר אז לתשובה מעצמו.

אמנם יכולים לבאר זאת בהקדם דברי ס' אור המאיר (דרוש לר"ה), **דיש שלש כיתות שמעוררים עצמם לתשובה, כת א',** אלה אשר יראת אלקים נגע על פניהם, מתעוררים בקרבם להוסיף בעבודת הבורא ית"ש **מחמשה עשר באב,** בזכרם אימת יום הדין. **כת הב'** משלימים את השנה בלא תורה ובלא עבודה ובלא תשובה, ורק **בבוא ראש השנה,** יום הדין הגדול והנורא, כאשר שומעין את קול השופר, אז צועקין ככלבים "הב הב", הב לן חיי, הב לן מזונני, הב לן סליחה מחילה וכפרה, ומפחדים מהמלך המשפט. **ויש כת ג',** אשר גם בר"ה ויוהכ"פ אינם משגיחים על מעשיהם, רק **בהושענא רבה,** שאז הוא גמר החתימה ומסירת הפתקין, אזי הם חרדים מיום המות, כי אם לא עכשיו אימתי. עכת"ד.

- ד -

והנה לענ"ד יש עוד כת ד', והם אלה אשר בר"ה עצמו אינם שבים, רק בכניסת יום הקדוש, **יום הכפורים,** שאז היא החתימה, אז מתעוררים הם בתשובה. ומכיון אשר "מקצת היום ככולו", הרי כל היום דערב יוהכ"פ שבים הם בתשובה מפני חתימת הגזר-דין שביוהכ"פ, שרוצים הם להיות נחתמין בחתימה טובה.

ולכן עומדים ודורשים בשבת הלזו, שבת שובה, כדי לעורר את הכת הדי' לשוב בתשובה בימים הללו שהם ימי גמר הדין.

- ה -

ובזה אתי שפיר למה קבעו שיפייס אדם את חבירו בערב יוהכ"פ דייקא (אע"פ שגם בשאר ימות השנה ראוי לכל אדם לפייס תיכף למי שפשע כנגדו), כי אז גם אלה שמכת הדי' מתעוררים לשוב בתשובה, ולכן אז יבקשו כולם מחילה. כי עד ערב יוהכ"פ, אם ילכו לכת הדי' לבקש מהם מחילה, יצחקו ויאמרו: מה לכם ולמחילה? אבל בערב יוהכ"פ שאז אפילו הם שבים בתשובה, א"כ אז ימחלו להם כל בני ישראל, גם אנשי כת הדי'.

ובזה מיושב גם איך יכול כל אחד להכניע ולבזות את עצמו כדי לבקש מחילה מחבירו, כי בערב יוהכ"פ כל אחד הוא בהכנעה ובבושה מחמת אימת יום הדין, וא"כ כאשר הם מבקשים מחילה מחבריהם, הם מתביישים בעצמם במה שחטאו ופשעו כנגדם.

ועפ"י הנ"ל משולבים הדברים הללו במה שתקנו בערב יוהכ"פ לבקש מחילה, וגם מעוררים בשבת הלזו על ענינים שבין אדם למקום.

- 1 -

ונקדים דברי הנביא שאומר (בהפטורת שבת זו) **שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך**.

והדקדוקים בזה רבו: א) מהו **עד** ה' אלקיך, דהול"ל אל ה' אלקיך. ב) מהו פירוש כי כשלת בעונך. ג) מהו הקשר והשייכות ד"עד ה' אלקיך" עם "כי כשלת בעונך".

והנראה בזה, דהנה אפילו אם האדם שב בתשובה מיראה בימים הללו, מחמת אימת יום הדין, אל יחשוב בלבו שיצא בזה ידי חובתו, כי הנשמה הקדושה רוצה שיעשה תשובה מאהבה, באופן שיאהבהו השי"ת, אשר אז זדונות נעשות לו כזכיות (יומא פו, ב), ואם עושה רק תשובה מיראה, אז הזדונות אינן נעשות לו כזכיות כי אם כשגגות (יומא שם), ואינו נעשה נקי רק אם יעשה תשובה מאהבה, היינו מאהבת הקב"ה.

וכמו שפירשו המפרשים מה שאמר שלמה המלך (משלי כט, כה) **חרדת אדם יתן מוקש ובוטח בה' ישוגב**, שהודיענו בזה, שהתשובה מיראה בלבד לא תספיק לבטל העון לגמרי, דאכתי נקרא מכשול. וזהו אומרו **יתן מוקש**, שלסיבת החרדה (**חרדת אדם**) לא יכול לשוב מאהבה, וישאר מוקש

ג) כמ"ש בשי"ס יומא שם: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך (עונך יחשב כמכשול שהיא שגגה, רשי"ט), הא עון מזיד הוא וקא קרי ל"י מכשול.

ומכשול. אבל **בוטח בה'**, היינו מי שאינו נותן אל לבו עונשו המגיע לנפשו, כי אם שב בתשובה מאהבה, בעבור שמו ית', מחמת אהבת ה' ומחמת שהוא א-ל גדול ונורא ונשגב, איש כזה **ישוגב**, שזדונות נעשות לו כזכיות.

וזהו שאמרו חז"ל (יומא שם): אמר ריש לקיש, גדולה **תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות** כו'. ומקשה: איני, והאמר ריש לקיש גדולה **תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות** כו'. ומתוך: לא קשיא, **כאן מאהבה כאן מיראה**. דבתשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכיות, ובתשובה מיראה זדונות נעשות לו כשגגות.

וא"כ צריך האדם לשוב בתשובה מאהבת השי"ת, רק שקודם צריך להקדים לזה התשובה מיראה, כי מי שהוא מלא חטאים עוונות ופשעים אינו יכול לשוב מאהבת השי"ת, כי אם קודם צריך לשוב מיראה, וישוב עד כדי כך עד שיוכל לשוב מאהבת השי"ת.

- 2 -

וזהו **שובה ישראל** - שיעשה תשובה - **עד ה' אלקיך**, פירוש, עד שהתשובה תהי' מחמת הפגם שפגם במלך א-ל רם ונשא, היינו שישוב מחמת אהבתו וגדולתו של הקב"ה שחטא ופשע כנגדו. **כי**, מלשון אם, פירוש, דאם לא כן, רק יעשה תשובה סתם, תשובה מיראה, אז יהי' **כשלת בענוך**, שעוונותיך יקראו עדיין בשם מכשול ("כשלת"), כי בתשובה מיראה זדונות נעשות לו רק כשגגות, ואז לא תיקנת עצמך עדיין לגמרי, רק צריכים לשוב מאהבת השי"ת ומגדולתו שחטא ופשע כנגדו, ואז זדונות נעשות לו כזכיות.

(ד) עיין אגרת התשובה לבעל התניא (פ"י), וז"ל: מאחר שהתפילה היא בחי תשובה עילאה, צריך להקדים לפני בחי תשובה תתאה, עכ"ל.
 (ה) ד"כ"י משמש בדי לשונות: אי דילמא אלא דהא (במקום ארבע לשונות הללו נכתב כי בתורה, במקום אם, במקום כן, במקום אלא, במקום אשר) - גיטיין צי ע"א ובפרש"י שם.

- ב -

- א -

עוד אמרתי לפרש **שובה ישראל עד ה' אלקיך**. דהנה עצם עשיית העבירה הוא דבר רע ונתעב מאוד, ובפרט למרוד במלך גדול, מלך עליון ונורא. ובמכ"ש וק"ו ומה ממלך בוו"ד, אשר האדם שש ושמח לעשות רצונו, ולא ישקוט ולא ינוח עד שיעשה רצון המלך, וכ"ש שימנע מלמרוד לעשות דבר שלא כרצון המלך ועיניו רואות.

והנה בודאי מצד טבעו האמיתי של האדם לא יתכן כלל שימרוד חלילה בו יתברך, וכדאיתא בזהר עה"פ נפש כי תחטא גודל היקר והכבוד של נשמה (ואמר בזוהר שם נפש כי תחטא - תוהא, שהוא דבר תמוה שהנפש תחטא), וקודם ירידתה לעולם הזה משביעין אותה תהי צדיק ואל תהי רשע, ורק זדון לבו ויצרו הרע התעו בו, וכדרשת חז"ל (סוטה ג, רע"א) אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, וכדאיתא ברמב"ם (הל' גירושין ספ"ב) דמאחר שהוא רוצה להיות מישראל, רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויצרו הרע הוא שתקפו לבטל מצוה או לעשות עבירה כו'.

והנה מלאכי צבא מרום אינם משיגים עד כמה כח התאווה הבהמיות, וכל התאוות נתעבים הם בעיניהם מצד עצמם, ומובא בספרים למה הדבר דומה, למלך שהי' לו בן והלך אצל אשה זונה, ודייני המלך היו סריסים שלא ישיגו כלל תאוות המשגל, אשר אם המלך יבוא לדון את בנו על פי הדיינים הללו, בודאי יחרץ משפטו למות ח"ו, כי אין להם השגה כלל בתאווה כדי שיהי' להם קצת מקום לדונו לכף זכות אשר זדון לבו השיאו (אשר עי"ז יתפייס המלך וייקל בעונש בנו). ואף שהמלך יגיד להם אשר הבן יש לו תאוות לב ויצר רע מנעוריו, מ"מ מאחר שלא ישיגו בעצמם, אין להם כ"כ להמליץ בעבורו, כי אינו דומה שמיעה לראי, כי בדבר בלתי מושג ע"פ השמועה לא יעשה התפעלות בלב כמו שענינו רואות שנחקק הדבר בלבו ועושה רושם יותר. וכמו שאמרו

על משה רעיא מהימנא, שבשעה ששמע מפי הקב"ה "לך רד כי שחת עמך", עצר בכל כחו של משה שלא לשבור הלוחות, עד שראה בעיניו את העגל אזי נתפעל יותר. וכמו כן בית דין של מעלה, יען שאין להם יד ושם בתאוה הגשמית לא יכולין לדון את הדם לכף זכות.

אך רק השי"ת בעצמו מלמד זכות על ישראל, אף שהוא יתברך משולל הגשמיות, אבל אחר שהוא יתברך ברא אותנו ובתוונא דלבא יתיב ולא יפלא ממנו כל דבר, לכן רק הוא יודע מכאובינו ושברון לבבינו, אשר כח היצר יתענו, ואצלו יתברך הוא כרואה בחוש, ובשביל זה ידון בעצמו אותנו לזכות.

- ב -

וזהו **שובה ישראל עד ה' אלקיך**, פירוש שהאדם ישוב בתשובה עד אשר הוי' בעצמו יהי **אלקיך**, הדיין שלו, כי רק השי"ת בעצמו יכול לדון אותו לכף זכות, מפני שהוא יתברך יודע **כי כשלת בעונך**, שנכשל בהעבירה, כי הוא ית' יודע את נפשו הבהמית של האדם. וכאשר ידון אותו השי"ת בעצמו, אז יצא דינו לטובה, משא"כ אם ידונו אותו לפני ב"ד של מעלה (כנ"ל אות א').

- ג -

והנה אנו עומדים כבר סמוך ונראה ליום הקדוש, שבו נשפעים אורות גדולים לכל ישראל, והזמן גרמא להכין עצמו לזה בהימים הללו, ואפילו עכשיו בשבת קודש שאז אין אנו יכולים לבכות על החטאים, אבל כל בר נש כבר עשה קצת תשובה בר"ה, וא"כ עכשיו יעשה מאהבת הקב"ה.

ובזכות זה יזכו לגמר חתימה טובה, שפע ברכה והצלחה, שנת גאולה וישועה בביאת גואל צדק, במהרה בימינו אמן.

- ג -

שובה ישראל עד ה' אלקיך וגו' (הושע יד, ב)

- א -

והדקדוקים בזה רבו: (א) מהו אומרו שובה **ישראל**, שהוא שם המעלה, ולא שובה יעקב. (ב) מהו **עד** ה' אלקיך, דהול"ל אל ה' אלקיך.

- ב -

והנראה בזה, דהנה איתא בזוה"ק (אחרי ע"ג ע"א) **תלת דרגין אינון מתקשרן דא בדא, קוב"ה, אורייתא וישראל**, וכן איתא במדרש עה"פ (תהלים קמז, יט) מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, **דמה שהקב"ה מצוה לאחרים לעשות, הוא עושה בעצמו**. ומזה מובן, דכשם שישראל צריכים לשוב בתשובה, כן ישנו ענין התשובה כביכול אצל הקב"ה.

וגם בענין התשובה של בני ישראל, הרי אמרו חז"ל (קידושין ל, ב. סוכה נב, ריש ע"ב) **אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו (ליצה"ר)**, וכן דרשו חז"ל **פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם**. הרי שגם תשובת בני"י באה בכח ובעזרת השי"ת. ויתירה מזו איתא בפסיקתא רבתי (ז') אמר הקב"ה לישראל, מתביישים אתם לעשות תשובה, **הריני שב ראשון**, עיי"ש.

- ג -

ועפ"י יובן מה שדייק לומר כאן שובה **ישראל**, כי מ"ש שובה גוי קאי גם על הקב"ה, כי כנ"ל, ע"י שישראל עושים תשובה, ע"י פועלים שגם הקב"ה ישוב בתשובה כביכול.

וממשך שובה **ישראל עד ה' אלקיך**, פירוש, דע"י שובה **ישראל**, היינו ע"י עשיית התשובה ע"י בני ישראל, עיי"ז

פועלים שיהיי **עד ה' אלקיך**, היינו שגם השי"ת בעצמו ישוב כביכול בתשובה.

ועפ"י יובן גם מה שאמרו חז"ל (יומא פ"ו סע"א) גדולה **תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך**, פירוש, שעל ידי התשובה של בניי, ואפילו ע"י **התחלת התשובה בלבד של בניי** (כנ"ל פתחו לי כחודו של מחט), ע"י התשובה מגעת עד כסא הכבוד, ופועלת שגם הקב"ה ישוב כביכול בתשובה.

- ד -

עוד יש לפרש **שובה ישראל עד הוי' אלקיך**, דעיקר התשובה, **שובה ישראל**, צריכה להיות בכדי לפעול שיהיי **הוי' אלקיך**, היינו שנראה גם בגילוי אשר הוי', שם הרחמים, ואלקים, שם הדין, הם כולא חדא, שזה יהי בביאת משיח צדקנו בבי"א שאז יהי השם שלם.

- ה -

והנה אמרו חז"ל (יומא פו, ב) **גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה**, וכן אמרו (סנהדרין צ"ז ע"א) **כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה**, וכן פסק הרמב"ם (הל' תשובה פ"ז הי"ה), וז"ל: **הבטיחה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין**, היינו שע"י תשובת בניי בכלל, ואפילו ע"י תשובת אחד מישראל, כדרשת חז"ל (יומא שם) גדולה תשובה שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו, ובפרט ע"י תשובת השי"ת כביכול בעצמו, ע"י יגאלנו הקב"ה גאולת עולם, במהרה דידן ברוב רחמיו וחסדיו, בקרוב ממש.

(ז) ולהעיר שהרמב"ם מביא ראיי לזה ממי"ש (נצבים ל, א-ב) והיי כי יבואו עליך כל הדברים וגו', **ושבת עד ה' אלקיך** [גו'ן], ושב ה' אלקיך וגו', - שהוא כעין הפסוק דידן "שובה ישראל עד ה' אלקיך".

מתוך דרשת שבת שובה

איתא ביומא דף [פה:]: משנה האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה והנה איתא בעירובין [דף כ"ב.] וכן איתא בב"ק [דף נ:]: א"ר חגי ואיתימא ר' שמואל בר נחמני מאי דכתיב "ארך אפים" ארך אף מיבעי ליה, אלא ארך אפים לצדיקים ארך אפים לרשעים. וכבר מובא שם בתוס' [ד"ה ארך], אפים שוחקות מאריך לצדיקים עד לעתיד וזועמת לרשעים ומאחר פרענתם עד לעולם הבא, וגם זה לטובה שיש להם שהות לחזור בתשובה.

וצריך ביאור אם הקב"ה מאחר פרענתם כדי שישובו אם כן רשעים ודאי הם, בגדר אחטא ואשוב, אם כן היכא קאמר דאין מספיקין בידו לעשות תשובה.

כב"ק אאמו"ר רצה לפרש דאיתא בשבת פרק כלל גדול [דף סז ע"ד] העושה מלאכות הרבה בשבת אחד ושכח שהוא שבת אינו חייב אלא חטאת אחד.

לפי זה אפשר לומר דהא דכתיב בתוס' שמאריך אף כדי שישוב, מיירי כשהוא אינו יודע שעבר ושכח עיקר עבירה הקב"ה מאריך אף כדי שישוב לבסוף. והא דכתיב אחטא ואשוב מיירי שהוא יודע האיסור ואפילו הכי אמר אחטא ואשוב זה אין מספיקין בידו לעשות תשובה.

הגמרא [בנדרים לב] אמר רמי בר אבא השטן בחושבניה תלת מאה ושיתין וארבעה. וימות החמה שסי"ה ימים אי"כ רמז ליום אחד שאין לו רשות להשטין והוא יוהכ"פ. ע"כ והנה כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא דשביעאה תליין נמצא דיוהכ"פ הבעל"ט תלוי בשבת הזה אי"כ אם עושים תשובה כהוגן בשבת זה, ובפרט בעידן זה שמובא בחז"ל בשעה שהחכם יושב ודורש כו' נמחלו עוונותיהם של ישראל-ל, אי"כ כיון דיוהכ"פ תלוי בשבת זה ואז אין לו רשות לקטרג אי"כ מהשתא אין לו רשות לקטרג דהכל תלוי בשב"ק.

הכל תלוי במזל ואפ"י ס"ת שבהיכל ודקדק על מש"כ שבהיכל שהוא ללא צורך לכאוי או יכתוב ס"ת בהיכל, והקדים ע"פ מש"כ האר"י דבשעה שקוראים בס"ת והס"ת פתוח קולט בתוכו כל הדברים שרואה באנשים העומדים שם וא"כ פ"י דאיזה ס"ת ירדה חלילה שיהי נקלטים בתוכה ח"ו עבירות של ישראל בני קל חי. לכן הס"ת שנשאר בהארון הוא שיש לו מזל.

ובזה פירש הכל תלוי במזל ואפ"י ספר תורה שבהיכל, היינו שנשאר בהיכל. הספר תורה שנשאר בהיכל הוא שיש לו מזל.

[לפני כמה שנים פ"י באופן אחר והוא דאם ח"ו מדברים בעת קריאת התורה הוא בזיון להספר וחלילה וחס כו', וע"כ המזל הוא להס"ת שנשאר עומד בהיכל ואין לו הבזיון ח"ו].

דרשה לשבת שובה

- א -

בסוגיא דיש דיחוי אצל מצות
ובענין שכר מצוה בהאי עלמא

- ב -

א) הקשה בספר כתנות אור (פרשת נצבים) איך מהני תשובה שיתקרב החוטא להקב"ה, הלא קיימא לן **נראה ונדחה אינו חוזר ונראה**, האדם היי נראה תחלה וכשחטא נדחה מקדושתו, וא"כ איך יכול אח"כ להיות חוזר ונראה בתשובה. ותירץ דקיימא בזבחים (דף ל"ד ע"ב) דכל שבידו לתקן לא הוי דיחוי, וה"נ מהני תשובה, דהרי הוא **בידו של אדם לתקן**.

- ג -

בנבואת הושע (י"ד) שאנו אומרים אותה בהפטורה לשבת שובה, **שובה ישראל עד ד' אלקיך כי כשלת בעונך, קחו עמכם דברים ושובו אל ד'.**

ב) יש להבין מה שאמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה', איזה דברים יקחו שעל ידם ובעזרתם ישובו אל ד'.

- ד -

בפרשתנו (דברים ל"ב) **האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי, יערוף כמטר תקחי תזל כטל אמרתי וגו', הצור תמים פעלו וגו', הלד' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלוא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוונך.**

ג) יש לדקדק בשינוי הלשון, דאצל השמים אמר לשון דיבור, **ואדברה**, ואצל ארץ אמר לשון אמירה, **אמרי פי**.

ד) **יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי**. צ"ב כפל הענין, דאע"ג דברישא דקרא מיירי במטר ובסיפא דקרא מיירי

בטל, מ"מ שניהם ענין אחד הם, יערוף ותזל, וא"כ מדוע דיבר הכתוב בלשון כפול.

- ה -

במדרש רבה, הלכה אדם מישראל שהיה חושש באזנו מהו שיהא מותר לרפאותו בשבת כך שנו חכמים, כל שספק נפשות דוחה שבת וזו מכת האוזן אם סכנה הוא מרפאים אותו בשבת רבנן אמרי מבקש אתה שלא לחוש באזניך ולא אחד מאבריך, הטה אזנך לתורה ואתה נוחל חיים שנאמר (ישעי' נ"ה) הטה אזנך ואלו עלי שמעו ותחי נפשכם, ומהיכן אתה למד, ממשה רבינו, שע"י שהטה אזנו לתורה וכו' נשתקו עליונים ותחתונים והאזינו דבריו, מנין ממה שקרא בענין האזינו השמים וכו'.

ה) יש להבין קישור הלכה זו לפרשת האזינו.

ו) לכאורה נראים דברי המדרש כסותרים זה את זה, רבנן אמרי מבקש אתה שלא לחוש באזניך וכו' הטה אזנך לתורה, דנראה לכאורה כסותר מאמרו הקודם, דקאמר בתחילה דמותר לרפאותו ע"י חילול שבת, ועכשיו נתן עצה לרפאותו ע"י שמועות התורה, וא"כ הרי אפשר נמי בלי חילול שבת.

ז) בפסוק **תזל כטל אמרתי**, וברש"י **תזל כטל אמרתי** שהכל שמחים בו לפי שהמטר יש עצבים בו כגון הולכי דרכים. ודקדק הרה"ק מוהר"ר יהושע מבעלזא ז"ל דא"כ למה המשיל מקודם דברי תורה למטר שאין הכל שמחים בו, הו"ל רק להמשיל לטל שהכל שמחים בו. יאמר רק **תזל כטל אמרתי**, ודיו.

- ו -

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא.

וברש"י א-ל אמונה לשלם לצדיקים צדקתם לעולם הבא, ואע"פ שמאחר את תגמולו סופו לאמן את דבריו, ואין עול אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעולם הזה, צדיק וישר הוא, הכל מצדיקים עליהם את דינו.

ח) ודקדק בספר כתב סופר, דממה נפשך, אם ראוי השכר בעולם הזה, יהי גם לצדיקים כן, ואם ראוי לשלם השכר רק לעולם הבא, יהי ג"כ לרשעים כן.

ט) גם צ"ב השייכות בין רישא דקרא לסיפא דקרא, **הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא.**

י) עוד צ"ב במה שכתב רש"י ואין עול משלם לרשעים **שכר צדקתם בעולם הזה**, הלא אמרו רז"ל (קידושין דף ל"ט ע"ב) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וא"כ איך משלם לרשעים בעולם הזה.

- 2 -

ואפשר לתרץ כל הדקדוקים בהקדם מה שמביא הבכור שור ביבמות (דף צ"ו ע"ב) קושיית המפרשים על דרשת חז"ל (עירובין דף כ"ב) היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, וכן אמרו שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וקשה הלא הקב"ה שומר תורתו, כדאיתא בירושלמי (ר"ה פ"א ה"ג) על פסוק ושמרו את משמרתני, אמר הקב"ה אני שומר משמרתה של תורה, והרי כתיב ביומו תתן שכרו ולא תלין פעולת שכיר.

ותירץ בספר ישמח משה (פרשת מטות) ע"פ מה דקיימא לן בשולחן ערוך חושן משפט (סימן של"ט סעיף ז') האומר לשלוחו שכור לי פועלים ושכרן ואמר להם שכרם על בעל הבית אין שום אחד מהם עובר על בל תלין. ולפ"ז אין הקב"ה עובר בבל תלין, דהרי משה שלוחו של הקב"ה הוא, וכ"כ בערבי נחל (פרשת ראה, דרוש א').

ועפ"ז פירש הישמח משה דברי המדרש, **אין ישראל ניזונין אלא בזכות האמונה**, ובמקום אחר איתא **כל מה שישראל אוכלים בעולם הזה אינו אלא בזכות האמונה**, וצריך ביאור הא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. ותירץ כי אמרו רז"ל תורה מנין תרי"א צוה לנו משה ושתים מפי הגבורה שמענום, א"כ על התרי"א שכרן ע"י שליח וליכא בל תלין, אבל על השתים מפי הגבורה איכא בל תלין, ושפיר מגיע לאדם שכר בעולם

הזה בעד ב' אלו, והם יסוד האמונה. וז"ש אין ישראל ניזונים אלא בזכות האמונה.

ובזה פירש האור חדש בספר חות יאיר מאמר הכתוב **טובים השנים מן האחד**, פי' השני מצות ששמענו מפי האחד ברוך הוא, טובים הם, כי יש שכר טוב בעמלם בעולם הזה.

ובישמח משה מפרש בזה ג"כ המדרש ילקוט (פרשת מטות) כל הנביאים נתנבאו בכה מוסיף עליהם משה שהתנבא בכה וזה הדבר. והנה כשמשה דיבר בבחינת כה, בדיבור של עצמו, הוה ע"י שלית, אבל בעת שאמר בבחינת זה הדבר ששכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה, א"כ הו"ל ע"י הקב"ה בעצמו.

והנה קיימא לן אין בעל הבית עובר בבל תלין אלא אם כן תובעו, לא תבעו אינו עובר עליו. ולפי"ז מפרש דלבני עליה אמר משה בבחינת זה הדבר, ואי דהוה ע"י עצמו וצריך ליתן להם שכר מיד וא"כ לא ישאר להם לעולם הבא, זה אינו אלא אם כן תובעו, והבני עלי' בוודאי ידעו מעלת עולם הבא כי אין ערוך אליו בעולם הזה ולא יחליפו עולם עומד בשכר עולם הזה ולא יתבעו חלקם בעולם הזה, ואם כן תו ליכא בל תלין, אבל המון עם שאין יודעים מעלת עולם הבא, יש לחוש פן יתבעו חלקם בפיהם לתת שכרם מיד בעולם הזה, ויצטרך ליתן להם דבתובעו עובר משום בל תלין וערומים ישובו לעוה"ב, והקב"ה חפץ חסד לתת להם שארית בארצות החיים, לכן הודיע הקב"ה משפטיו למשה לומר להם בבחינת כה בדיבור של עצמו, ואז הוי שכרו על ידי שלית, וליכא בל תלין.

- ח -

ובערבי נחל (פרשת ראה דרוש א') כתב לפרש מה שאמרו ישראל למשה רבינו, קרב אתה ושמע כל אשר יאמר ד' אלקינו ושמענו ועשינו, ואמר יתברך שמו הטיבו כל אשר דברו, מי יתן והי' לבבם זה להם כל הימים ליראה אותי ולשמור מצותי למען ייטב להם ולבניהם לעולם.

ודקדק מדוע הטיבו כל אשר דברו, ומפרש דבני ישראל בעת מתן תורה היו במדריגה גדולה, והבינו אשר אם ישמעו כל התורה מפי ה' יהי להם שכר גם בהאי עלמא, משום לא תלין פעולת שכיר והקב"ה שומר התורה, משא"כ אם ישמעו מפי משה רבינו ע"ה, אלא שלרוב דביקותם בדי אז לא עשו כלל לקבל פרס, והיו חפצים רק בגוף העבודה, לכן נתרצו ללמוד מפי משה רבינו ע"ה.

ולזה רמזו באמרם קרב אתה כו' ושמענו ועשינו דייקא, ר"ל עיקר חפצינו הוא העבודה לזה די לנו אם נשמע ממך, ולזה אמר ד', הטיבו כל אשר דברו מי יתן שיהי לבבם זה כך תמיד ליראה אותי רק כדי ללמוד מצותי ולא לשום קבלת שכר, ואז ייטב להם ולבניהם לעולם, כי יגדל השכר מאד בהיותם עובדים שלא על מנת לקבל פרס, עכדה"ק.

- ט -

ובאמת יש לדקדק לפי זה דלמה אנכי ד' אלקיך ולא יהי לך אלהים אחרים מפי הגבורה שמענו, כיון דהם היו רוצים לעשות שלא על מנת לקבל פרס, ובשביל מה שנאמר לישראל ע"י משה אין שכר בעולם הזה כיון שהוא שליח וליכא בל תלין, א"כ הי' לו למשה לומר גם אנכי ולא יהי לך.

ועוד יש לדייק, הרי היו יכולים לשמוע אפילו מפי הקב"ה בעצמו, וכיון שהם בני עליי אינם תובעים השכר, וא"כ שכרם מוכן לעתיד לבוא בעולם הבא, וא"כ מדוע אמרו קרב אתה ושמע.

- י -

ונראה דהקב"ה ראה דורות העתידות שלא יהיו כולם בני עליי, ויהיו ג"כ בעלי עבירה וסתם המון עם שיחפצו בשכר בעוה"ז, ע"כ הגיד כולם ע"י משה רבינו ע"ה, רק הקב"ה ידע שיהיו בני אדם בדורות העתידות בדרגות קטנות מאוד, ויש מהם שישמרו רק מה שמקבלים עבורם שכר בהאי עלמא, ע"כ אמר הקב"ה מצות אמונה, אנכי ה' אלקיך, בעצמו, כדי שיהי להם עכ"פ אמונה, שזה ישמרו כדי שיהי להם שכר

בהאי עלמא, והאמונה ממילא תמשוך אותם בזמן מה לשמור מצות התורה, דיסוד היהדות הוא האמונה.

וביור דברי אמת (אות ני"ז) כתב דיסוד כל התרי"ג מצות הוא האמונה, ומי שיש לו אמונה כאילו שמר כל תרי"ג מצות, עיין שם.

- יא -

ובאמת אין שייך לומר שיש לאדם אמונה בהקב"ה ומ"מ אינו שומר מצות התורה, דהלא אם מאמין שיש בורא ומנהיג לבירה זו, והוא משלם שכר בעד המצות ועונש בעד העבירות, יודע שאינו רשאי למרוד את פי בורא יתברך, וממילא שומר מצות התורה. על כן אמר הקב"ה מצות האמונה מפי עצמו, כדי שאותם אנשים מבני ישראל שהם במדרגה קטנה יהי' להם עכ"פ האמונה, ואח"כ ממילא יתעורר לבם לשמור מצות התורה.

- יב -

ויש להוסיף עוד על זה, דהא גופא שיקיימו אח"כ שאר מצות התורה מחמת אמונתם בהקב"ה, זהו בעצם שכרם בעד האמונה, דהרי אמרו רז"ל באבות (פרק ד' משנה ב') שכר מצוה מצוה, כמו שאמר הבעש"ט הק' זי"ע ששכר מצוה הוא עצם הדבר שיכולים לקיים המצוה, וזה יהי' חלק מהשכר שיבואו לקיים שאר מצות התורה.

והנה בספר פאר לישרים מביא בשם הרה"ק מרוזין זי"ע על פסוק **האזינו השמים ואדברה**, שמורה על גילוי הדבר בלא לבוש וכסות, כמאמר רז"ל ששכינה מדברת מתוך גרונו של משה. וזהו **ואדברה**, שממילא יוצא הדיבור מתוך גרונו בלא התלבשות, ולהארץ שהוא עולם הזה השפל אמר לה בלשון שמיעה, **ותשמע הארץ**, שמחמת חומריות ועביות העולם הוצרך לומר בלשון השמעה, ע"כ.

- יג -

ועפ"י לבואר הכתוב **האזינו השמים, שמים** רומז לבני עלי, צדיקים שהם בבחי' שמים, ולהם אפשר לומר בבחינת

ואדברה, שהקב"ה מדבר מתוך גרונו של משה, שהקב"ה בעצמו מדבר, דהלא בצדיקים אין לחשוש שיבקשו שכר על מעשיהם הטובים אם שומעים מפי הקב"ה בעצמו. **ותשמע הארץ**, בני אדם שהם משוקעים בארציות, המכוונים **ארץ**, והם המון העם שיש ביניהם אנשים שהם במדריגה קטנה מאוד, להם הוצרך לדבר בבחינת **ותשמע הארץ אמרי פי**, ע"י אמרי פיו של משה רבינו ע"ה, דהרי יש חשש שאם ישמעו מפי הקב"ה בעצמו יתבעו השכר בעולם הזה, וכדי שלא יהא כל חפצם רק לקבל שכר, הוצרך לאמרם ע"י משה, דהלא בשליח ליכא בל תלין.

והנה ישנם בני אדם שהם משוקעים בארציות, ולא איכפת להם בכלל מעולם הבא, רק עולם הזה הוא כל רצונם, ואם כן יש חשש שישמעו רק את המצות שמקבלים עליהם שכר בעולם הזה, כגון מצות אמונה, שיש עבודה שכר בעולם הזה, או מצות צדקה, דכתיב בה (ט"ו, י') נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה"א בכל מעשיך ובכל משלח ידך", אבל מצות שאין מקבלים עבורם שכר בעולם הזה לא ישמעו ח"ו.

- יד -

ועל זה ממשיך הכתוב, **יערוף כמטר לקחי**, פי לקחי היינו הלקח, שהוא התורה, כל התורה כולה, **יערוף כמטר**, כמו שכתב רש"י שמטר אין הכל שמחים בו, וכמו כן במצוות, יש בני אדם שאין שמחים בכל המצות ואדרבה צער הוא להם,

---

^ח וי"ל דע"כ מזהיר הכתוב קודם מצות צדקה (שם ט"ו, ה') רק אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך לשמור לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום, דלא תקיים רק מצות צדקה אשר בעבורה תקבל שכר בעולם הזה, אלא תשמור לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום, פי בין המצות שנאמרו ע"י הקב"ה בעצמו, ובין המצות שנאמרו ע"י משה רבינו ע"ה, את כולם תשמור לעשות, בין אותם שתקבל עבורם שכר בעולם הזה, ובין אותם שתקבל עבורם שכר רק לעולם הבא.

ולכן נאמר פסוק זה קודם מצות צדקה, לעורר אותנו שלא נקיים רק מצות צדקה שמקבלים עבורה שכר בעוה"ז, אלא כל המצוות כולן, ודו"ק.

כי אין חפצם ורצונם כי אם לקיים המצות שמקבלים עבורם שכר בעולם הזה.

תזל כטל אמרתי, אותם הדברות והמאמרים ששמעו מפי הקב"ה בעצמו, הכל שמחים בהם, בין הצדיקים ובין המון העם. צדיקים שמחים בעצם הענין שהקב"ה דיבר אליהם וציוה אותם על זה, וזכו לשמוע את קולו, והמון העם שמחים ג"כ מטעם השכר בהאי עלמא שמקבלים בעד הדיבור שיצא מפי הקב"ה בעצמו, אשר מקבלים שכר עבורה בעוה"ז מכת מצות לא תלין פעולת שכיר אשר הקב"ה מקיים אותה.

- טו -

ובזה יתורץ קושיית הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, שהקשה דלמה המשיל מקודם דברי תורה למטר שאין הכל שמחים בו, הו"ל להמשיל דברי תורה רק כטל שהכל שמחים בו.

ולהנ"ל מיושב, דבאמת כל התורה, **תור"ה** מנין תרי"א, היינו התרי"א מצות ששמענו מפי משה רבינו ע"ה, באמת אין הכל שמחים בהם, דהרי אנשי המון העם שהם במדריגה קטנה, אין שמחים במצות אלו דהלא ע"י שליח ליכא בל תלין וממילא אין מקבלים עבורם שכר בעולם הזה, אבל **תזל כטל אמרתי**, מה שנאמר מפי הקב"ה בעצמו, בזה הכל שמחים, וכאמור לעיל, דצדיקים שמחים בהם על עצם השמיעה מפי הקב"ה, ואנשים פשוטים שמחים בהם כיון שמקבלים עבורם שכר בעוה"ז.

- טז -

וע"ז ממשיך הפסוק, **א-ל אמונה ואין עול**, שמשלם לצדיקים שכר צדקתם לעולם הבא ולרשעים בעולם הזה, מיירי בשכר האמונה של צדיקים שאין להם פרעון כלל בעוה"ז, שאין חפצם ורצונם בשכר בעוה"ז, מחמת כי עיקר חפצם הוא בעולם הבא, והרשעים מבקשים שכר בעולם הזה בשכר מצות אמונה ששמעו מפי הקב"ה בעצמו, ובזה אין

דברי דרשה לשבת שובה תורה כא

חסרון מחמת שכר מצוה בהאי עלמא ליכא שעל האמונה מקבלים שכר בהאי עלמא.

- יז -

וזה הרמז בפסוק, **א-ל אמונה ואין עול**, שאין עול במה שאין הקב"ה משלם לצדיקים בעולם הזה עבור האמונה, ולרשעים משלם שכרם בעולם הזה, דבאמת מגיע להם שכר מצוה בעולם הזה בעד האמונה, דהרי שייך בזה משום בל תלין, משא"כ הצדיקים אין רוצים כלל בשכר מצוה בעולם הזה, רק העיקר אצלם הוא ליהנות מזיו השכינה לעולם שכולו טוב, כמו שביארנו לעיל.

- יח -

ויש להוסיף עוד על זה, דזהו מה שאמר ברישא דקרא, **הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט**, דתורת הקב"ה היא תמימה, **כי כל דרכיו משפט**, צריכים לקיים את התורה בכל דרכיה פרטיה ודקדוקי, בין אותן מצות ששמענו מפי הקב"ה בעצמו אשר יש עליהם שכר בעולם הזה, ובין תרי"א מצות ששמענו מפיו של משה דעליהם אמרו שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כולם משפט אחד הם ומרועה אחד יצאו, ועל כן באמת **א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא**, במה שנותן שכר לרשעים בעולם הזה ולצדיקים בעולם הבא, ודו"ק.

- יט -

ויש לפרש עוד בדרך אחר, עפ"י דברי ספה"ק ערבי נחל (פרשת שופטים, דרוש א') כי מה שאמרו שכר מצוה בהאי עלמא ליכא הוא מחמת גודל השכר בעד מצוה אחת, שאין כל העולם הזה יכול לסבול שכר מצוה אחת.

אולם מובן דזהו דוקא בצדיק שמקיים מצוה בשלימות הראוי, משא"כ אם אין המצוה בשלימות כל כך, אז אין השכר עבורה גדול כ"כ, ויוכל שכר זה להיות גם בעולם הזה.

- כ -

ולפי זה יתבאר היטב, דאע"פ ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, היינו דוקא במצוה שנעשה בשלימות כאמור, אמנם הרשעים או אנשים פשוטים מהמון העם, אף כשמקיימים מצוה אין מקיימים אותה בתכלית השלימות, וע"כ להם שפיר מגיע שכר בעולם הזה, כי יכול העולם לסבול שכר מצוה כזו, משא"כ במעשה הצדיקים שמקיימים מצוה בשלימות כראוי, אי אפשר ליתן שכרם בעולם הזה בעד המצות שמקיימים, דהרי מקיימים המצוה בשלימות ועל זה אין כל עולם הזה יכול לסבול שכר מצוה אחת כמ"ש בערבי נחל הנ"ל.

- כא -

ומיושב מאליו קושיית הכתב סופר שהקשה דממה נפשך, אם ראוי ליתן שכר מצוה בהאי עלמא יהי גם לצדיקים כן, ואם לאו, גם להרשעים לא יתן שכר מצותם בעולם הזה. אך להנ"ל מיושב, דבאמת המצוה שמקיימים הצדיקים גדולה פי כמה שיוכל לשלם שכר בעדס בעולם הזה, ומצות הרשעים שפיר שייך לשלם עבורם בעולם הזה, ודו"ק.

והנה ידוע מה דאיתא בזוהר הק' שרמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה שבתורה מכוונים נגד רמ"ח איברים ושס"ה גידים שבאדם, ואם פוגם במצות עשה פוגם באותו האבר שכנגד המצוה, וכן בלא תעשה פוגם באותו הגיד שכנגד המצוה.

- כב -

ולפ"ז יתבאר המדרש באופן נפלא, הלכה אדם מישראל שחושש באזנו מהו שירפא אותו בשבת, וקאמר דפקוח נפש דוחה שבת, וע"ז קאמרי רבנן דלא מהני מה שירפא אותו בשבת, רק כיון דחושש באזנו סימנא מילתא הוא שפגם במצות עשה ולא תעשה, שלא רצה לשמוע לכל מצות התורה רק כאדם הזה שרוצה לשמוע רק מה שמקבל עבורו שכר בהאי עלמא, וא"כ העצה קודם שירפא אותו שיקבל עליו

לשמוע את כל מצות התורה, ואח"כ ירפאהו, ויועיל הרפואה שכיון שרוצה לשמוע את כל מצות התורה נתקן הפגם בנשמתו וצריך רק רפואה גשמית.

- כג -

ומקושר שפיר המדרש לפסוק **האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי**, דהכתוב מיירי באדם שאינו רוצה לשמוע רק מצות שמקבלים עליהם שכר בעולם הזה, ועל כן אמר שהוא **חושש באזנו**, שאינו רוצה לשמוע את כל דברי התורה, גם המצות שאין מקבלים עבורם שכר בעולם הזה.

- כד -

ועפ"ז יבואר מאמר הנביא הושע, **שובה ישראל עד ד' אלקיך כי כשלת בעונך**, שמדבר כאן מחוטאים שאינם מבינים גודל מעלת התורה"ק ושכר גן עדן הנצחי, רק שכר עולם הזה, ועל ידי כן הם בבחינת **עד ה' אלקיך**, שמוכנים לקיים רק המצות ששמעו מפי הקב"ה בעצמו, דאיכא בהו משום לא תלין פעולת שכיר, ומשלמים שכר בעדם בעולם הזה.

- כה -

לאנשים כאלו אומר הנביא, **קחו עמכם דברים**, שתקחו על כל פנים הדברים שדיבר הקב"ה, והם אנכי ד' אלקיך, לא יהי לך, וזה יועיל שיקויים אצליכם **ושבו אל ה'**, דע"י האמונה יתחזקו ממילא אח"כ לשמור כל התורה כולה, כמו שהבאנו לעיל מספה"ק יושר דברי אמת דאמונה הוא יסוד תרי"ג מצות, ובודאי שע"י יתחזקו לשמור כל התורה כולה.

ובחתם סופר פי' מדרש הנ"ל, **החושש באזנו**, שאינו שומע דברי המוסר שאומרים לו, מהו שיאמר לו בשבת ויתודה, דהרי אסור להתודות בשבת, על זה אמר דהוי פקוח נפש, שיצייר האדם במחשבתו כאילו הוא שבת האחרונה, והוי פקוח נפש ושרי.

- כו -

ועכשיו הזמן שעלינו להתחזק בתשובה ובקבלה על להבא, שבודאי עייז יהי יום הכיפורים הבעל"ט בתכלית השלימות, דכל ברכאין דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, כל הברכות והשפעות טובות של כל ימות השבוע ברוחניות ובגשמיות תלויים בשבת, ואם נקבל על עצמינו בשבת זה לשוב בתשובה כראוי, יעזרינו הקב"ה שכן יהי באמת ביום הכיפורים הבעל"ט, אמנם העיקר הוא האמונה שאנו מאמינים שהקב"ה בודאי יקבל תשובתינו, ועייז נתחזק ונשמור את כל מצות ד'.

ואיתא בספה"ק תפארת שלמה (פרשת בשלח) שבגלות נתחזק רק עיי האמונה, והרה"ק רבי זושא זי"ע אמר שבעקבתא דמשיחא יסתלקו כל האותות והמופתים ורק עיי אמונה נתחזק.

על כן עתה, בשבת שובה, שהשבת מסוגל לתשובה, כמובא בספרים הקדושים (ובאריכות בספה"ק סידורו של שבת) דשבי"ת ראשי תיבות ש'בת ב'ו ת'שוב, כל אחד יתחזק לשוב בתשובה שלימה לפניו ית'.

- כז -

ובאמת כך הוא דרכו של היצה"ר להטעות את האדם שיחשוב כי הקב"ה אוהב רק צדיקים גמורים שלא חטאו מימיהם ולא פגמו בנפשותם, שהמה חשובים מאד בעיני ה' וכל מצותיהם עושים רושם אדיר בשמים, אבל האיש הפשוט מהמוני העם, וכל שכן מי שכבר סר מדרך התורה זמן זמנים טובא, ונפל כבר בעומקא דתהומא רבא, מקום הקליפות רח"ל, ושוב הוא עוזב דרך ההוא ומקרב עצמו לד' שנית כבריי חדשה, קשה לו לצייר בעצמו כי הוא עדיין ספון וחשוב לפניו יתברך.

אך באמת זהו טעות גדול, כי מאמינים אנו שהקב"ה פותח שער לדופקי בתשובה והוא צופה לרשע וחפץ בהצדקו, עד שאמרו חז"ל בברכות (דף ל"ד ע"ב) במקום שבעלי

תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, ובפרט אם עושה תשובה מאהבה, דאמרו רז"ל (יומא דף פ"ו ע"ב) שבתשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכיות, נמצא שלא חטא מעולם והרי הוא צדיק גמור וכקטן שנולד דמי.

- כח -

וכעת נחזור על הראשונות, לתרץ קושיית הכתנות אור האיך מהני תשובה, הלא כיון שנדחה שוב אינו נראה דקיימא לן נראה ונדחה אינו חוזר ונראה.

אך יתורץ בהקדם קושיית הישועות יעקב (סימן תקפ"ו) לר' יוחנן דס"ל (ראש השנה דף כ"ח ע"א) אם תקע בשופר של עולה יצא משום דנפק לחולין, ומקשה הישועות יעקב דאמאי יצא, הא קודם שתקע בו עדיין הי' הקדש, וכעת נדחה ע"י שמעל בו כשתקע בשופר, וא"כ איך חוזר להכשירו ע"י מה שתקע בו והוציאו לחולין, נימא יש דיתוי אצל מצות ונראה ונדחה אינו חוזר ונראה. ושמא תאמר דע"כ יצא משום דאין דיתוי אצל מצות, אם כן קשה מאי קמיבעי לי במסכת ע"ז (דף מ"ז עמוד א') ובסוכה (דף ל"ג עמוד א') אי יש דיתוי אצל מצות, תפשוט לי מדברי ר' יוחנן דהתוקע בשופר של עולה יצא, משום דאין דיתוי אצל מצוות.

- כט -

ויש לתרץ ע"פ דברי הרמב"ם בהלכות איסורי המזבח (פרק ו' הלכה ו') אם טיהרן ואחר כך הקדישן הרי אלו מתנסכין ואם הקדישן ואחר כך נטמאו הואיל ונדחו ידחו, עכ"ל.

ובלקח טוב (כלל ו' אות ג') כתב הסברא בזה, דהיכא דנתחדש הדבר ופנים חדשות באו לכאן, לא שייך בזה דיתוי, כיון שהדבר החדש שבא עכשיו הרי לא נדחה מעולם, עיי"ש.

- ל -

ועפ"ז מיושב קושיית הישועות יעקב, דכיון דהפסול בשופר היתה כשהיתה עדיין קדשים ומיד שיצא לחולין נעשה ראוי לתקוע בו, א"כ הוה ליה פנים חדשות באו לכאן,

דחולין וקדשים שני מינים הם, ואם מין זה, חולין שהוא עתה, בזה לא היה שום דיחוי מעולם, רק בשופר של קדשים, על כן ראוי לתקוע בו.

- לא -

ושפיר מיושב הקושיא לגבי תשובה, איך מהני הא כיון דנראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה. אך להני"ל מובן שפיר, דהן אמת שכשחטא האדם נדחה, אמנם כששב בתשובה נעשה כברי' חדשה בלי שום פגם, והוי ליה כקטן שנולד, ובפרט כשעושה תשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכיות, הרי הוא בבחינת פנים חדשות באו לכאן ואין כאן שום דיחוי.

- לב -

ועל דרך זה יש לבאר עוד מאמר הכתוב בהושע י"ד הנ"ל, **שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך**. ולכאורה צ"ב, מדוע קראו הנביא בשם **ישראל**, הלא ידוע מספרים הקדושים דישראל הוא מדריגה גבוהה, בחינת הצדיקים, ויעקב הוא מדרגה פחותה, המוני עם, וא"כ כשמדבר הכתוב במי שצריך עדיין לשוב על עוונותיו, כי כשלת בעונך, מדוע מכנהו בשם **ישראל**, שהוא כינוי ותואר למדרגה גדולה יותר.

אך לדרכינו דע"י התשובה נעשה השב כאדם חדש ופנים חדשות באו לכאן, מובן שפיר, דתיכף כששב בתשובה ראוי לכנותו בשם **ישראל**, דכבר אינו בבחינת **יעקב** שהיה בה מקודם, דפנים חדשות באו לכאן, ועל כן שובה **ישראל** עד ה' אלקיך.

- לג -

ועל דרך זה יש לבאר מנהג ישראל תורה, שנהגו ישראל קדושים מקדמת דנא, בכל דור ודור שרבני העיר דורשים בשבת של עשרת ימי תשובה מענין התשובה, וטעמא מיבעי מדוע דוקא בשבת דורשים לעורר את העם בתשובה.

אך יובן עפ"י אמרם ז"ל (מדרש רבה פרשת בראשית) על פסוק ויברך א' את יום השביעי ויקדש אותו, במה ברכו,

ברכו במאור פניו של אדם, אינו דומה מאור פניו של אדם בחול למאור פניו של אדם בשבת.

נמצינו למדים שבשבת מקבל האדם פנים חדשות לגמרי ואינו אותו אדם שחטא במשך ימות השבוע. ועל כן דורשים בשבת לעורר את העם לתשובה, דבשבת יש לאדם פנים חדשות ולא שייך אצלו דיחוי, דזהו כל הטעם דלא אמרינן בתשובה נראה ונדחה אינו חוזר ונראה, משום דאם נראה בעת שנתחדש בו דבר חדש, לא אמרינן בזה אינו חוזר ונראה, וכמו שביאר הלקח טוב בדעת הרמב"ם הנ"ל.

- לד -

וכיון דאיירינן בשבת תשובה, נימא בה מילתא חדתא, בטעם לשבח ששבת שובה חל בדרך כלל בפרשת האזינו או בפרשת וילך, דהנה פרשת האזינו מיירי מתורה הקדושה, אמרי פיו של משה (ותשמע הארץ אמרי פי) היינו תורה, וכן יערוף כמטור לקחי תזל כטל אמרתי הכוונה ג"כ על תורה. וכן בפרשת וילך מיירי מתורה, דכתיב בה (דברים ל"א, י"ט) **ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם, וכן (פסוק כ"ד ולהלן) ויהי ככלות משה לכתוב את דברי התורה הזאת על ספר עד תמס, ויצו משה וגוי לקוח את ספר התורה הזה וגוי.**

- לה -

ויבואר שפיר דע"כ חל שבת שובה בפרשת וילך או בפרשת האזינו, להורות דעיקר התשובה הוא ע"י התורה, וכמו שכתב האור החיים הקדוש בפרשת בחוקותי (כ"ו, י"ח) על פסוק ואם לא תשמעו לי, וז"ל, תלה הדבר בשמיעה שהיא התורה, **כי מן הנמנע שיחזרו בתשובה זולת על ידי התורה, עכלה"ק.**

ולכן חל שבת שובה תמיד בפרשת וילך או בפרשת האזינו, דמיירי בה מלימוד התורה ומצוותי עד תומים, להורות לנו דעיקר התשובה הוא ע"י התורה, כמ"ש באוהח"ק הנ"ל, והבן.

כח דברי דרשה לשבת שובה תורה

ונשתדל עתה כולנו יחד, וכל אחד מאתנו בפני עצמו, לשוב בתשובה שלימה לפני הקב"ה, ובתשובה מאהבה דעייז נהיי כברי חדשה.

והנה אנו עומדים סמוך ונראה ליום הקדוש, ע"כ הזמן גרמא להכין עצמנו לזה עכשיו, ונזכה להתקרב אליו ית"ש ע"י התשובה כמ"ש שובה ישראל עד די אלקיך שתהיי מקושר בד' אלקים ע"י תשובה שלימה, ונזכה לביאת משיח צדקנו ב"ב מתוך רחמים וחסדים, אמן.

